

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУТНІСТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРОБЛЕМИ

Радева О.Г.

Запорізький національний університет

Розглянуто теоретичні аспекти амортизаційної політики підприємства в загальному оновленні виробничого процесу. Досліджено теоретичні питання формування амортизаційної політики підприємств. Охарактеризовано сутність, значення та місце амортизаційної політики, як механізму ефективного управління. Надані рекомендації щодо зміни формування амортизаційної політики. Запропоновано заходи держави направляти на нові заходи щодо зміцнення та покращення амортизаційного розвитку виробництва.

Ключові слова: амортизація, амортизаційна політика, ефективність, відрахування, строк корисного використання, оновлення, відтворення, управління.

Постановка проблеми. Процес самофінансування розвитку підприємств, в тому числі і за рахунок оптимального використання амортизаційних відрахувань, розглядається Урядом України, як один з найважливіших факторів пожевлення економіки і виходу з кризи.

На сучасному етапі амортизаційна політика повинна сприяти активізації інвестиційних процесів, якісному відтворенню, модернізації та оновленню основних засобів підприємства. Це має бути досягнуто при наявності задовільно функціонуючого ринкового механізму фінансування інвестиційного процесу за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів і насамперед амортизаційних відрахувань. Значна активізація інвестиційного процесу, поряд з ринковими перетвореннями, повинна стати однією з головних стратегій і пріоритетів розвитку амортизаційної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми амортизаційної політики, її роль у процесі управління підприємством та використання її як засобу активізації інвестиційних процесів активно досліджують провідні економісти: В.В. Александров, А.В. Череп, Т.М. Старицький, Л. Лях, В.Ю. Будавей, О.М. Зборовська, М.С. Герасимчук, І.І. Лукінов, Л.В. Городянська, Ю.І. Стадницький, Л.В. Лях, І.І. Колобердянко, Н.О. Дугієнко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на здобутки у вивченні питань, пов'язаних з формуванням амортизаційної політики, існують ті сфери досліджень, які не досліджені або розкриті частково, а саме: відсутність однозначного трактування поняття «амортизація»; визначення чіткого переліку функцій та завдань, вирішення яких, покладено на амортизаційну політику; порядок використання амортизаційного фонду; вибір ефективного методу амортизації.

Головною метою цієї роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо формування амортизаційної політики на державному рівні та на рівні підприємства з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Заслуговує на увагу науковий підхід до трактування поняття «амортизація» Ю. Старицького, який охарактеризував та проаналізував сім підходів до трактування амортизації. Ним відмічено, що незважаючи на суттєві відмінності між ними, все ж пов'язують її з процесом зношування вже наявних основних засобів [1, с. 229].

Разом з тим в економічній теорії існує напрямок, згідно з яким амортизація – це не частина вартості нині діючих виробничих засобів, а витрати, необхідні для компенсації зношених засобів праці,

тобто капітальні вкладення у нові основні засоби [2, с. 118].

Забезпечення відтворення виробничого потенціалу підприємства напряму залежить від визначеної державою та підприємством амортизаційної політики. Раціональне використання амортизаційного фонду та управління процесом кругообігу основних засобів забезпечується побудовою норм амортизації, які мають забезпечувати повне відшкодування інвестованих у основні засоби коштів не залежно від перспективної потреби у оновленні.

Роль амортизаційної політики у розвитку підприємства не повинна бути недооцінена як самим підприємством, так і державою, тобто повинна бути визначена найважливіша роль процесу амортизації та амортизаційної політики, як одного з найважливіших механізмів оптимізації та стимулювання інвестицій в оновлення основного капіталу, в наукоємні технології, у впровадження інновацій.

Визначення оптимальної амортизаційної політики дозволить підприємству прискорити оновлення основних засобів, оптимізувати базу оподаткування, підвищити конкурентоспроможність продукції за рахунок набуття конкурентних переваг шляхом прискорення впровадження результатів НТП у виробничі процеси [3, с. 36].

Довгий час в нашій країні амортизаційна політика розглядалася як складова частина науково-технічної політики держави, коли амортизаційні відрахування вилучалися в централізований фонд для фінансування соціально-економічних проєктів, які встановлюються державою. У зв'язку з трансформацією поглядів на сутність амортизації, додання їй інвестиційної спрямованості виникає необхідність розглядати амортизаційну політику у взаємозв'язку з інвестиційною політикою, яка включає в себе функції мобілізації, перерозподілу та ефективного використання фінансових ресурсів, визначення структури та джерел фінансування. Деякі економісти розглядають амортизаційну політику, як частина інвестиційної політики, що виражається в інвестуванні капіталовкладень за рахунок амортизаційних відрахувань.

Взаємозв'язок амортизаційної політики з інвестиційною політикою повинна полягати у виборі джерел фінансування інвестицій. Традиційно всі джерела фінансування інвестицій поділяються на власні, позикові та залучені кошти. До власних джерел фінансування інвестицій в першу чергу прийнято відносити зареєстрований капітал, чистий прибуток, кошти цільового фінансування і амортизаційні відрахування. Амортизаційні відрахування при цьому, в першу чергу повинні спрямовуватися на фінансування капітальних вкладень або інвес-

тицій, використовуваних для простого відтворення основного капіталу. Іншу частину амортизаційних ресурсів та інших власних інвестиційних ресурсів, підприємство чи організація може витратити на придбання нового виробничого устаткування, капітальне будівництво або здійснення розширеного відтворення основних засобів. До позикових джерел фінансування інвестицій відносяться в основному кредити банків та кредитних організацій, лізинг. До залучених джерел фінансування інвестицій відносяться кошти юридичних і фізичних осіб, які залучаються для спільного здійснення інвестиційних проектів, бюджетні асигнування.

Основною проблемою, з якою стикаються потенційні інвестори – це вибір оптимальних джерел фінансування для здійснення інвестиційної діяльності, і досить часто вибір робиться на користь позикових коштів для забезпечення інвестиційного процесу, без достатнього економічного обґрунтування ефективності їх використання.

Банківські кредити, останнім часом в Україні є досить популярним джерелом фінансування інвестицій, але їх залучення пов'язано з виплатою досить високих відсотків плати за кредит. Плата за кредит у вигляді процентних відрахувань кредитором або лізингових платіжів лізингодавцю здійснюється на умовах повернення і терміновості, що збільшує витрати підприємства і впливає на суму одержуваної прибутку. Тому основна проблема затребуваності даного джерела інвестицій полягає у високій вартості інвестиційних кредитів для більшості українських підприємств. На наш погляд, у нестабільній економічній обстановці, що супроводжується періодичними фінансовими кризами, які в першу чергу позначаються на банківській системі країни, підприємства повинні мати в запасі альтернативне джерело фінансування інвестицій.

На сучасному етапі основними же джерелами фінансування інвестицій зазвичай є власні кошти господарюючих суб'єктів і вплив їх на інвестиційну діяльність в перспективі залишається пріоритетним. Сьогодні і в перспективі власні інвестиційні кошти підприємств та організацій формуються в основному за рахунок амортизаційних відрахувань і частини чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства. В перспективі необхідно зберегти лідируючу роль власних коштів у фінансуванні інвестиційної діяльності та першу чергу за рахунок цільового використання амортизаційних відрахувань.

Рівень доступності амортизаційних відрахувань для інвестиційної діяльності можна охарактеризувати як високий, т.я. амортизаційні відрахування завжди є у підприємства чи організації, навіть якщо їх діяльність малоприбуткова або збиткова. Використання амортизаційних ресурсів не супроводжується додатковими супутніми видатками, за їх використання не треба платити. Таким чином, амортизація є найбільш прийнятним власним джерелом фінансування інвестицій, що відповідає економічній природі власності, втіленої в категорії капіталу. При інвестуванні за рахунок зовнішніх джерел будуть потрібні кошти, що перевищують дану величину на вартісну оцінку економічного інтересу інвестора. Єдиний недолік використання амортизаційних відрахувань є їх обмежений обсяг.

Таким чином, при розробці амортизаційної політики у взаємозв'язку з інвестиційною політикою необхідно приділяти найбільшу увагу власним джерелам фінансування інвестицій в основний капітал і, насамперед, амортизаційних відрахуваннях, постійно підвищуючи їх питому вагу в сукупному об-

сязі інвестиційних коштів. Необхідно також усвідомлення необхідності господарюючими суб'єктами активізації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів за рахунок їх ефективного використання.

Наступний напрямок полягає у формуванні оптимальної структури джерел фінансування інвестицій, виходячи із запланованих капіталовкладень та оцінки їх ефективності. Даний напрямок передбачає вирішення наступних завдань: складання інвестиційних проектів, визначення життєвого циклу інвестиційного проекту, визначення структури джерел фінансування інвестицій і вибір методу обчислення амортизації. Що стосується останнього напрямку, найбільш кращим, з точки зору підвищення інвестиційного потенціалу підприємства, є визначення мінімального терміну експлуатації об'єкта основних засобів у межах законодавчо встановлених термінів. Структура джерел фінансування інвестицій залежить від сфери діяльності підприємства, від його фінансового стану і можливості фінансування за рахунок власних ресурсів – чистого прибутку та амортизації. З точки зору інвестиційної складової, найбільш переважним є використання прискорених методів обчислення амортизації.

Амортизаційна політика повинна формуватися на двох рівнях:

- на державному, шляхом встановлення груп основних засобів та граничних строків використання основних засобів у межах групи;

- на рівні підприємства, шляхом надання права останньому вибирати методи нарахування амортизації та строки корисного використання основних засобів у межах, встановлених законодавством. Основні етапи формування облікової амортизаційної політики на підприємстві представлені на рис. 1.

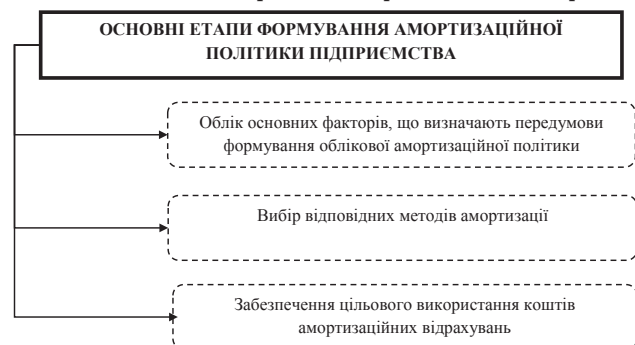

Рис. 1. Етапи формування амортизаційної політики підприємства

Джерело: [розроблено автором]

Амортизаційна політика на державному рівні (макрорівень) спрямована на ефективне управління формуванням і використанням амортизаційних ресурсів з метою раціоналізації інвестиційного процесу для зростання добробуту держави. На основі амортизаційної політики держави кожен господарюючий суб'єкт розробляє і реалізує власну амортизаційну політику (мікрорівень) з управління процесом формування та використання амортизаційних відрахувань для активізації інвестиційної діяльності.

Останнім часом підвищення ролі амортизаційної політики господарюючого суб'єкта, за рахунок зростання впливу амортизаційних відрахувань на інвестиційну діяльність, збільшення питомої ваги амортизації в сукупності джерел фінансування інвестицій і обсязі інвестиційних ресурсів підприємств повинні стати пріоритетним завданням економічного розвитку. Але формування амортизаційної політики не повинно відбуватися автономно, а

бути органічною частиною всього виробничого, економічного та інноваційного розвитку підприємства, його інвестиційної політики.

Амортизаційна політика на державному рівні, характеризується наявністю певних методів і економічних інструментів її формування. На сучасному етапі формування амортизаційної політики відбувається в основному регламентують методами при використанні таких інструментів: класифікація об'єктів, що відносяться до амортизується майну; оцінка та переоцінка майна, що амортизується; строк корисного використання амортизується майна; методи обчислення амортизації; підвищувальні (прискорені) та знижувальні коефіцієнти; амортизаційна премія.

Поняття «амортизаційна політика» означає «законодавчо регульована державою система економічних відносин, що забезпечує формування, перерозподіл та ефективне використання амортизаційних ресурсів суб'єктів господарювання з метою забезпечення оптимального інвестування простого або розширеного відтворення їхніх основних фондів, прискореного інноваційного розвитку підприємств і організацій на основі активізації процесів технічного та технологічного оновлення, впровадження прогресивних форм і методів організації та управління виробництвом».

Суб'єктами амортизаційної політики є органи державної влади, які формують її на федеральному і регіональному рівні влади. Об'єктом амортизаційної політики є амортизаційні відрахування [5, с. 60].

Метою амортизаційної політики є збільшення питомої ваги амортизаційних відрахувань у структурі джерел фінансування інвестицій для ефективного оновлення основних засобів.

Структурні елементи амортизаційної політики подано на рис. 2.

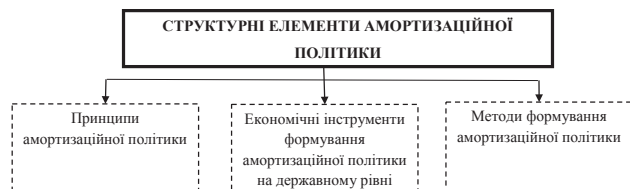

Рис. 2 Структурні елементи амортизаційної політики

Джерело: [розроблено автором]

Загальні принципи, підходи та норми амортизації зазвичай задаються державою. Це пов'язано з тим, що амортизаційні відрахування включаються в собівартість продукції (робіт, послуг), а значить, зменшують базу оподаткування, тобто зачіпають фіскальні інтереси держави.

Водночас кожне підприємство має певну самостійність у виборі тієї чи іншої амортизаційної політики виходячи зі своїх цілей та бажаної інтенсивності оновлення основного капіталу.

Підприємства мають можливість самостійно визначати спосіб нарахування амортизації та строки корисного використання основних засобів і немате-

ріальних активів. Основними ознаками ефективно амортизаційної політики, сформованої на підприємстві, є:

- перевищення в динаміці річної суми амортизаційних відрахувань та вартості введених основних засобів над вартістю виведених з експлуатації зношених основних засобів, що свідчить про спроможність підприємства фінансувати за рахунок амортизаційних відрахувань витрати на відтворення основних засобів

- за умови наявності темпів приросту засобів праці відбувається зменшення середнього віку будівель та обладнання, зростає частка амортизаційних відрахувань у собівартості продукції, але за рахунок зростання обсягів виробництва збільшується фондвіддача та вивільнюються з обороту кошти, які перевищують втрати прибутку, що спричинені збільшенням амортизаційності продукції;

- розмір балансової вартості активів та сума амортизаційних відрахувань на підприємстві забезпечують реалізацію ефекту «податкового щита» амортизації [6, с. 95].

Ми погоджуємось із думкою тих науковців, які розглядають процес перевтілення амортизаційного фонду у основні засоби як самостійний процес кругообігу основних фондів, оскільки саме визначення амортизації дозволяє зробити такі висновки:

- амортизація розглядається як процес перенесення вартості основних засобів на виготовлену продукцію;

- амортизація розглядається як процес відшкодування вартості основних засобів в наслідок їх фізичного зношення;

- накопичена сума амортизації може використовуватись не лише на придбання основних засобів (інвестування), а може бути авансована у придбання оборотних активів для забезпечення безперервності виробничих процесів [7, с. 233].

При формуванні амортизаційної політики, ми пропонуємо, використовувати стимулюючі методи, як економічних інструментів пропонується, застосуванні податкових пільг і преференції при інвестиційному використанні власних коштів підприємства, а також контролюючі методи, інструментами якого є формування фонду грошових коштів за рахунок амортизації та податкові санкції при нецільовому використанні амортизації.

Висновки і пропозиції. Підводячи підсумок, відзначимо, що амортизаційна політика на державному рівні повинна ґрунтуватися на наступних теоретичних положеннях:

- строго цільове використання амортизаційних відрахувань,

- науково-обґрунтоване забезпечення державного та господарського контролю за нарахуванням і використанням амортизації,

- прискорене списання основних фондів,

- державне регулювання і стимулювання реалізації амортизаційної політики,

- акумуляція амортизаційних відрахувань,

- фінансове та податкове стимулювання реалізації амортизаційної політики.

Список літератури:

1. Старицький Т. М. Оцінка структури і ефективності використання основних засобів / Т. М. Старицький // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Економіка. – 2002. – № 10. – С. 227–229.
2. Саєнко С. Г. Управління інноваційним розвитком основних засобів машинобудівних підприємств: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / С. Г. Саєнко; Приазовський державний технічний університет. – Маріуполь, 2012. – С. 118.
3. Стадницький Ю. Амортизаційна політика в Україні: історія розвитку, існуючий стан та шляхи удосконалення / Ю. Стадницький, Т. Саган // Економіст: наук. журнал. – 2002. – № 12. – С. 34–38.

4. Лях Л. Основне протиріччя державної амортизаційної політики та шляхи його подолання / Л. Лях, О. Короткевич // Економіст. – 2000. – № 3. – С. 103-107.
5. Городянська Л. В. Амортизація: функції, фінансовий механізм управління, концептуальні підходи до розробки загальної методики обліку амортизації / Л. В. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 2(32). – С. 57-68.
6. Череп А. В. Вплив амортизаційної політики на формування фінансових результатів підприємства / А. В. Череп, А. О. Чернолуцька // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Вип. 2, Т. 1 – С. 95-95.
7. Саєнко С. Г. Амортизація як елемент інноваційного розвитку машинобудівної галузі / С. Г. Саєнко // Економічні науки: зб. наук. праць. Серія: Облік і фінанси. – Луцьк: ЛНТУ, 2012. – Вип. 9(33), Ч. 3. – С. 228-234.

Радева О.Г.

Запорозький національний університет

АМОТИЗАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА В КОНТЕКСТЕ МЕХАНИЗМА ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ: СУЩНОСТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА И ПРОБЛЕМЫ

Аннотация

Рассмотрены теоретические аспекты амортизационной политики предприятия в общем обновлении производственного процесса. Исследованы теоретические вопросы формирования амортизационной политики предприятий. Охарактеризованы сущность, значение и место амортизационной политики, как механизма эффективного управления. Даны рекомендации по изменению формирования амортизационной политики. Предложены мероприятия государства направлять на новые меры по укреплению и улучшению амортизационного развития производства.

Ключевые слова: амортизация, амортизационная политика, эффективность, отчисления, срок полезного использования, обновления, воспроизводство, управление.

Radeva O.G.

Zaporizhzhya National University

AMORTIZATION POLICY IN THE CONTEXT EFFECTIVE ENTERPRISE MANAGEMENT MECHANISM: ESSENCE, CHARACTERISTICS AND PROBLEMS

Summary

Theoretical aspects amortization policy of the company in general upgrade of the production process. Theoretical questions amortization policy formation enterprises. The characteristic of the nature, significance and place amortization policy as a mechanism for effective management. Recommendations for changes amortization policy formation. The measures states to the new measures to strengthen and improve the amortization of production.

Keywords: amortization, depreciation policy, efficiency, deductions, useful life, renewal, reproduction, management.

УДК 330.44:663.86(477-25)

ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ БЕЗАЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ У МІСТІ КИЄВІ

Редько Н.В.

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Досліджено теоретичну частину економічної характеристики виробництва безалкогольних напоїв м. Київ. Виявлено фактори, які вплинули на зменшення обсягів виробництва та реалізації, охарактеризовано найбільших виробників безалкогольних напоїв. Розроблені пропозиції для покращення реалізації обсягів даної продукції.

Ключові слова: харчові продукти, виробництво, ринок безалкогольних напоїв, споживчий кошик, реалізація.

Постановка проблеми. Зміни, що відбулися в Україні протягом останніх десятиліть, знаходять своє безпосереднє відображення у становленні та розвитку споживчого ринку, у формуванні нових моделей управління споживчою поведінкою. Нині спостерігаються тенденції зміни ринку від дефіцитного товарно-орієнтованого до конкурентного.

Ринок безалкогольної продукції, на відміну від інших галузей економіки, має сприятливі перспективи розвитку. Україна має значний ресурсний потенціал. Але на даний час він переживає не найкращі часи, оскільки спостерігається поступове зниження обсягів виробництва і реалізації даної продукції як у м. Київ, так і в Україні в цілому. Скорочення підприємств, нестабільна економічна